

VIKTOR FRANKLNING PSIXOLOGIK QARASHLARI: EKZISTENSIAL TAHLIL VA LOGOTERAPIYA NAZARIYASI

G'afurova Mehriqul Rajabovna

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: *Maqolada Viktor Franklning olib borgan tadqiqot usullarini tanlash va ularni amaliyotda qo'llanildi. O'smir shaxsi maqsadga intilishda yuzaga keladigan psixologik holatlar doirasidagi ilmiy adabiyotlarni tahlil qilindi. Insonlarning hayot faoliyati, maqsadlarga erishish davridagi o'ziga xos xususiyatlarini empirik jihatdan o'rganildi va olingan natijalarni tahlil qilindi.*

Kalit so'zlar: *logoterapiya, Vena psixoterapiya maktabi, Viktor Emil Frankl, noetik, psixik, somatik., gomeostatik, iroda mohiyati, iroda erkinligi, hayotning mazmuni, logoanaliz.*

Аннотация: *В статье выбраны и применены на практике методы исследования Виктора Франкла. Научная литература анализировалась в рамках психологических состояний, возникающих при стремлении подростка к цели. Эмпирически изучили особенности жизнедеятельности людей и достижения целей и проанализировали полученные результаты.*

Ключевые слова: *логотерапия, венская школа психотерапии, Виктор Эмиль Франкл, ноэтическое, психическое, соматическое, гомеостатическое, сущность воли, свободная воля, смысл жизни, логоанализ.*

Abstract: *In the article, Viktor Frankl's research methods were selected and applied in practice. The scientific literature was analyzed within the framework of psychological conditions that arise when a teenager is striving for a goal. Empirically studied the specific characteristics of people's life activities and achieving goals and analyzed the obtained results.*

Key words: *logotherapy, Viennese school of psychotherapy, Viktor Emil Frankl, noetic, psychic, somatic, homeostatic, essence of will, free will, meaning of life, logoanalysis.*

KIRISH

Psixoterapiyada ilmiy asoslangan maktab - logoterapiya (lotincha "logos" so'zidan - ma'no) mavjud bo'lib, psixologiya va psixiatriyadagi boshqa yondashuvlar orasida insonni davolashda o'zining ma'naviy resurslaridan foydalanadigan hozirda yagona yo'nalishdir. Logoterapiya (inson hayot ma'no-mazmuniga yo'naltirilgan psixoterapiya) uchinchi Vena psixoterapiya maktabi bo'lib, Viktor Emil Frankl tomonidan asos solingan. Ko'pincha "uchinchi Vena psixoterapiya maktabi" deb ataladigan logoterapiya endi empirik asoslangan va

xalqaro miqyosda tan olingan psixoterapevtik yondashuvdir. Frankl Freydning zavqlanish tamoyili ya'ni dastlabki yo'nalish va Adlarning ustunlikka intilishi, noto'liqlik kompleksini qoplashga qaratilgan o'zini o'zi tasdiqlashga qarama-qarshi qo'ygan.

Dastlab logoterapiya Freydning chuqur psixologiya kontsepsiyasiga javoban balandlik psixologiyasi deb nomlangan. Chuqurlik psixologiyasi inson ichidagi tabiiy va ongsiz jarayonlarning tushunchalariga e'tibor qaratdi, ammo balandlik psixologiyasi odamlar bu tabiiy jarayonlardan oshib ketishi mumkin degan g'oyani ilgari surdi (Pytell, 2003). Chuqurlik psixologiyasi - bu ongsizlikni hisobga oladigan psixoanalitik psixoterapiyada qo'llaniladigan atama. U psixikaning ongli qatlami ostida tasavvurga kirib boradi va psixologik bezovtalik manbasini ochib beradigan asosiy motivlarni o'rganishga intiladi.

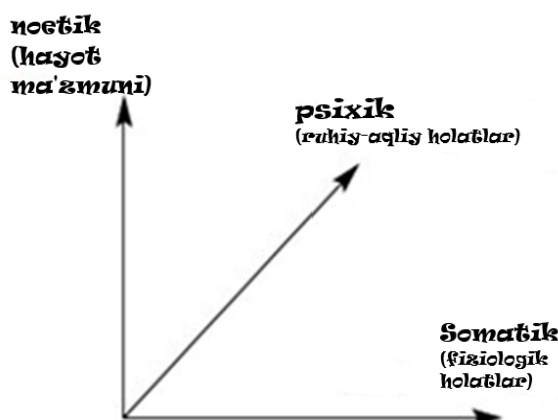
Logoterapiya ongsizni o'rganadi, lekin Viktor Frankl psixikaning yashirin qatlamlarini o'rganish o'rniga ruhning yashirin qatlamlarini o'rganadi. Shu sababli, Frankl chuqurlik psixologiyasi o'rniga logoterapiyaga balandlik psixologiyasi deb murojaat qilishni yaxshi ko'rardi.

ASOSIY QISM

Logoterapiyaning maqsadi: inson o'z hayot mazmunini anglashi va insonning uning uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyati hisoblanib u inson hayotini chuqur tahlil qilishi, shaxsiyat va hayotiy vaziyatning o'ziga xosligi, "Men hayotga nima taklif qila olaman?" savoliga javob topishga undaydi.

Franklning inson tabiatiga qarashi o'ziga xosdir. Franklning fikricha, insonni faqat barcha jihatlarini inobatga olib, bir butun sifatida ko'rib chiqish mumkin va kerak. Fenomenologik yondashuvdan foydalanib, u uch o'lchovning birligi bo'lgan shaxs modelini ishlab chiqdi: *noetik, psixik, somatik*.

Frankl bo'yicha 3 o'lchovli inson modeli.

Logoterapiya konsepsiyasida aytilishicha, inson xatti-harakatining harakatlantiruvchi kuchi tashqi dunyoda mavjud bo'lgan hayotning ma'nosini topish va amalga oshirish istagidir. Franklning fikriga ko'ra, insonning asosiy

xususiyatlaridan biri ma'noga erishishga bo'lgan irodasi bo'lib, uni Frankl Adlarning ustunlikka intilishi, noto'liqlik kompleksini qoplashga qaratilgan o'zini o'zi tasdiqlash va Freydning zavqlanish tamoyiliga qarama-qarshi qo'ygan. Frankl ma'noga intilish insonda asosiy harakatlantiruvchi kuchdir va odamlarga stresssiz holat kerak emas, balki ularga munosib bo'lgan qandaydir ma'noga intensiv intilish kerak deb hisoblardi. Ma'no istagi puchga chiqqanda, befarqlik va zerikish paydo bo'ladi.

Insonning ma'noga bo'lgan istagi puchga chiqqandagi holati, Franklning fikriga ko'ra, ekzistensial faylasuflar yozgan *ekzistensial vakuum* deb ataladi. Ekzistensial vakuum, logoterapiyaga ko'ra, noogen nevrozga (ma'noga intilishning umidsizlikka tushishi natijasida paydo bo'ladigan nevroz), klinik alomatlarga olib kelishi mumkin.

Ekzistensial psixologiya— bu psixologiyaning yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ma'lum bir inson hayotining o'ziga xosligidan kelib chiqadigan, umumiy sxemalarga tushirib bo'lmaydigan, ekzistensializm falsafasiga muvofiq paydo bo'lgan hisoblandi. Uning qo'llaniladigan bo'limi ekzistensial psixoterapiyadir. Ekzistensial psixologiya psixologiyada gumanistik yo'nalish sifatida tasniflanadi. Hozirgi vaqtda ekzistensial psixologiyaning quyidagi asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqilmoqda

- ✚ Lyudvig Binsvanger tomonidan ekzistensial tahlil.

- ✚ Medard Boss va Elis Xolzhey- Kunts tomonidan Dasein tahlili (dasein analyze).

- ✚ Viktor Frankl tomonidan ekzistensial tahlil (logoterapiya).

- ✚ Alfrid Lenglet tomonidan ekzistensial tahlil.

- ✚ Jeyms Bugenthal, Irvin Yalom, Rollo May tomonidan ekzistensial konsultatsiya.

Ekzestial psixologiyaning kelib chiqishi va rivojlanish tarixi: R.May fikriga ko'ra ekzistensial psixologiya rivojlanishining birinchi bosqichini fenomenologiya deb hisoblash kerak. Ekzistensial psixologiyaning fenomenologik bosqichi vakillari Yevgeniy Minkovski, Ervin Shtraus, V.E. fon Gebattel. Fenomenologik nuqtai nazaridan ekzistensial psixologiya shaxsni (mijozni) dastlabki tushunchalari va qadriyatlarini doirasida ko'rib chiqishdan bosh tortishi bu ularning asosiy g'oyasidir.

Dunyoni tushunish: Ekzistensial psixologiya va umuman ekzistensializm uchun muhim tushuncha bu inson dunyosi tushunchasi bo'lib, u (dunyo), R. Meyning fikriga ko'ra, shaxs mavjud bo'lgan mazmunli bog'lanishlar tuzilishi va u mavjud bo'lgan dunyoqarashdir. Ekzistensial psixologiyada dunyo aynan inson dunyosi sifatida tushuniladi. Inson dunyosi, hayvonlar va o'simliklarning yopiq dunyosidan farqli o'laroq, o'zining ochiqligi bilan ajralib turadi. U

L. Binsvängerning soʻzlariga koʻra, statik narsa emas, inson shunchaki moslashadi; aksincha, bu oʻziga xos dinamik model boʻlib, uning yordamida inson shakllanish va rejalashtirish jarayonida, oʻzini oʻzi anglaydi. Ekzistensial tahlilchilar dunyoning 3 ta rejimini (bir vaqtning oʻzida mavjud boʻlgan tomonlarini) aniqlaydilar:

✚ *atrofdagi dunyo*— moddiy— „biologik“ va „jismoniy“ dunyo, insonni oʻrab turgan muhit, obʼektlar dunyosi. Inson tugʻilishi bilan „tashlangan“ va u hayoti davomida moslashadigan dunyo.

✚ *Ichkidunyo*— bir xil turdagi mavjudotlar dunyosi, insonga yaqin odamlar dunyosi, odamlar oʻrtasidagi munosabatlar dunyosi, ular davomida ular oʻzgaradi.

✚ *oʻz dunyosi*— oʻzini oʻzi anglash, tushunish dunyosi, “shaxsiy men”ning dunyosi.

Olamni bunday tushunishdan, xususan, dunyoning biriga urgʻu berilsa, boshqalari chiqarib tashlansa, dunyoda borliq haqiqati yoʻqoladi (pasayadi) degan xulosa kelib chiqadi. Koʻpincha bu insonni tushunishning ilmiy, shu jumladan psixologik, sotsiologik va boshqa yondashuvlarida sodir boʻladi.

XULOSA

Franklning fikricha, ma'noga intilish insonni harakatga keltiradigan asosiy motivatsion kuchdir. Hatto atrofga nazar tashlasangiz ham, inson har doim va hamma joyda ma'noni topishga intilayotganini ko'rishingiz mumkin. Inson o'zining hayot yo'nalishini tushunishi uchun juda muhimdir. Frankl o'zining "Hayotga "HA" deb ayt" nomli buyuk kitobida o'quvchini konslagerlarda bo'lgan tajribasi bilan tanishtirib, mahbuslar "ertaga" yo'qligi "eng og'ir azob-uqubat" deb ta'kidlagani bejiz emas edi. Shu bilan birga, ma'no har bir inson uchun noyobdir va har birimiz uni kashf qilish uchun cheksiz imkoniyatlar bilan o'ralgan. Bularning barchasini isbotlash uchun Viktor Frankl o'z tadqiqoti natijalarini keltirdi. Viktor Frankl tomonidan ishlab chiqilgan logoterapiya hayotning ma'nosini topish va ustuvorliklarni belgilashda qiynalayotgan odamlarga psixoterapevtik yordam berishning juda samarali usuli hisoblanadi. Biroq, biz chin dildan umid qilamizki, bizning o'quvchilarimizning hech biri logoterapevtlarning yordamiga muhtoj bo'lmaydi.

Insonning o'z hayotining ma'nosini topish va amalga oshirish istagi - bu xatti-harakat va shaxsiyat rivojlanishining asosiy dvigateli bo'lgan shaxsning tug'ma motivatsion yo'nalishi hisoblanadi. Ma'no ob'ektiv dunyoda; inson uni tanlamasligi yoki "ixtiro qilmasligi" kerak, balki uni hayotda va faoliyatda o'zini anglash orqali topishi kerak. Hayotning mazmuni har bir inson uchun o'ziga xosdir. Inson o'z hayotining ma'nosi nima ekanligini atrofdagilardan

izlamasligi kerak, aksincha, savol berib yuzlanayotgan odam o'zi ekanligini tushunishi kerak.

"Ma'no va mazmun" deganda nimani tushunamiz? Ma'no izlash doimo dolzarbdir, chunki inson hayot sharoitlari doimo o'zgarib turadi. Ma'no ob'ektiv ravishda hayotning har bir daqiqasida, shu jumladan eng fojiali paytda ham mavjud. Psixolog odamga bu ma'noni yoki mazmuni bera olmaydi, bu har kimning o'zida bor. Ammo psixolog odamga buni amalga oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gogitsaeva O.U., Xadikova I.M. Pedagogika va psixologiya zamonaviy tizim Ta'lim: Monografiya. - Stavropol, 2012. jild 2.299 b.

2. Gulieva S.A., Tanklaeva L.N. Talabalarining axloqiy va kasbiy madaniyatini shakllantirish // O'quv qo'llanma. - Vladikavkaz, 2013 yil.

3. Kochieva E.R. Zamonaviy talabalar muhitida sog'lom turmush tarzini shakllantirish // Togliatti fanlari vektori davlat universiteti... Seriya: Pedagogika, Psixologiya. 2014 yil. № 4 (19). S. 88-90.

4. Malieva Z.K., Bekoeva M.I. Talabalarining o'z-o'zini tarbiyalash jarayonida zamonaviy interaktiv texnologiyalarning o'rni // "Science Science" Internet jurnali. 2015. T. 7. No 4. 122-bet.

5. Fedorova E.E. Universitet talabalarini ta'lim va kasbiy faoliyatga moslashtirish. - Magnitogorsk, 2007 yil - 13.00.08.

9. Hamikoev F.G., Ketoev K.E. Universitet talabalarining jismoniy tarbiya jarayonini tashkil etishning pedagogik shartlari // Universitet xabarnomasi (Davlat menejment universiteti). 2013 yil. 19-son. S. 303-307.
10.

10. Исраилова, М. Н. (2016). Новые педтехнологии изучения латинского языка в медицинских вузах. *Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения*, (53), 66-71.

11. Исраилова, М. Н. (2017). Формирование принципов устойчивого развития в обучении иностранным языкам. *Международные научные исследования*, (1), 161-163.

12. Исраилова, М. Н. (2022, March). К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ ЛАТЫНИ. In *Конференция состоялась* (Vol. 5, p. 414).

13. Israilova, M. N. (2017). New Pedagogical Technologies of Studying Latin in Medical Schools. *Eastern European Scientific Journal*, (1).

14. Israilova, M. N., & Yuldasheva, D. Y. (2021). PECULIARITIES OF TEACHING LATIN LANGUAGE AT MEDICAL UNIVERSITIES. *Eastern European Scientific Journal*, (2).
15. Исраилова, М. Н. (2021, November). ТЕХНОЛОГИЯ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ. In *International journal of conference series on education and social sciences (Online)* (Vol. 1, No. 2).
16. Исраилова, М. Н., Юлдашева, Д. Ю., & Сайфуллаева, Л. С. (2021). Педагогические технологии на занятиях по латинскому языку в медицинском вузе. *Вестник науки и образования*, (16-2 (119)), 47-49.
17. Исраилова, М. Н. (2019). Принципы преподавания латинского языка в медицинском вузе. *Academy*, (12 (51)), 58-60.
18. Исраилова, М. Н. (2022, August). К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ ЛАТЫНИ: Исраилова Махсуда Нигматуллаевна, Доцент кафедры Латинского языка ТГСИ. In *Научно-практическая конференция*.
19. Исраилова, М. Н., & Сайфуллаева, Л. С. (2022, August). ТИББИЁТ ТАЪЛИМ МУАССАСИДА ЛОТИН ТИЛИНИ ЎҚИТИШ ЖАРАЁНИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ-МАДАНИЙ РИВОЖЛАНИШ: Исраилова МН доцент PhD, Сайфуллаева ЛС ассистент Тошкент давлат стоматология институти Sayfullayevalola1@ gmail. com. In *Научно-практическая конференция*.
20. Исраилова, М. Н. (2022, August). ЭФФЕКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ МОДЕЛИРОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ: Исраилова МН, доц. PhD Ташкентский Государственный Стоматологический Институт oydinboymatova80@ gmail. com. In *Научно-практическая конференция*.
21. Исраилова, М. Н. (2018). ИННОВАЦИИ В МЕДИЦИНСКОМ ОБРАЗОВАНИИ ПОСРЕДСТВОМ ВНЕДРЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION* (pp. 68-69).
22. Исраилова, М. Н., Абидова, М. И., & Юлдашева, Д. Ю. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ДЛЯ РАЗВИТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ. *Экономика и социум*, (11-2 (102)), 422-425.

23. Исраилова, М. Н., Абидова, М. И., & Сайфуллаева, Л. С. (2022). ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА. *Экономика и социум*, (11-2 (102)), 426-429.
24. Исмоилова, М. Н., & Кобиров, К. Х. ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ. *ВЕСТНИК НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ Учредители: Олимп*, 60-62.
25. Исраилова, М., Сайфуллаева, Л., & Дулдулова, Н. (2023). Lotin tilini o'qitish jarayonida axborot texnologiyalarining o'rni. *Общество и инновации*, 4(2), 148-151.
26. Nig'matillayevna, I. M. (2022). BENEFITS OF USING VIDEO IN ELT. *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, 6, 7-12.
27. Nigmatullaevna, I. M. THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING MEDICAL LATIN. жери Контакттыктык, Ж. Кызыл-Кыя шаарынын участкалык шайлоо комиссияларынын сапаттык курамы. *Восток*, 14, 1.
28. Беляева, Н. Л. (2021). ШКОЛЬНАЯ СЛУЖБА ПРИМИРЕНИЯ КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА ПРОФИЛАКТИКИ. In *БЕЗОПАСНОЕ ДЕТСТВО КАК ПРАВОВОЙ И СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНЦЕПТ* (pp. 27-30).
29. Sabirovich, R. M., Mahmudqulovich, I. Z., Mamirjon ogli, O. M., & Saydaliyevich, U. S. (2022). KONSTITUTSIYA-YOSHLARNI IJTIMOIU FAOLLIGINI OSHIRISH. *Scientific Impulse*, 1(4), 2010-2015.
30. Рузйбаев, М. С., & Розйбаева, Ю. С. (2023). ДЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ-«ГЕРОЙ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ». *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1325-1329.
6. 31. Рузйбаев, М. С., & Розйбаева, Ю. С. (2023). ОТКРЫТЫЙ УРОК НА ТЕМУ:" СКАЗКИ ПУШКИНА". *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(1), 128-137.